

GERT PEERSMAN

VAKBONDEN ALLER LANDEN, VERENIGT U

In nagenoeg alle landen is het aandeel van arbeid in het nationale inkomen sinds de jaren tachtig stelselmatig afgenomen, terwijl het aandeel van kapitaal gemiddeld met bijna de helft is gestegen. Niet dat de koopkracht van werknemers is gedaald, die is er door de economische groei wel degelijk op vooruit gegaan, maar bedrijven slagen er blijkbaar in om een groter deel van die groei naar zich toe te trekken. De taart die werkgevers en werknemers samen bakken wordt met andere woorden steeds groter, maar de extra slagroom gaat vooral naar de werkgevers.

Werknemers betalen gemiddeld ook meer belastingen. Niet omdat de aanslagvoet voor kapitaalinkomsten laag is – kleine en middelgrote ondernemingen betalen bijvoorbeeld ook veel belastingen – maar het zijn vooral de zeer grote vermogens en multinationals die erin slagen om weinig belastingen te betalen en een alsmaar groter deel van de koek te verwerven.

In die context zou je verwachten dat het hoogdagen zijn voor vakbonden en dat werknemers zich massaal syndiceren. Niets is minder waar. De syndicalisatiegraad in Oeso-landen is sinds de jaren tachtig haast gehalveerd (België houdt nog goed stand), terwijl een groot deel van de werknemers zich stevast distantiëert van syndicale acties. Wat is er fout gelopen?

Een belangrijk probleem is dat de vakbonden de voorbije decennia niet mee zijn geëvolueerd met de economische werkelijkheid, waardoor ze voor werknemers te weinig het verschil kunnen maken op het loonbriefje. Werknemers haken dan af. Zo zijn vakbonden vandaag verkeerd georganiseerd. Met de globalisering is kapitaal zeer mobiel geworden. Bij harde looneisen kunnen bedrijven de productie makkelijk verhuizen naar een ander land (al hebben bedrijven soms geen andere keuze). Door die dreiging moeten nationale vakbonden onderhandelen met de handen vastgebonden, waardoor werkgevers een groter deel van de taart verkrijgen. Mochten vakbonden zich over de grenzen heen organiseren, zouden ze veel sterker aan de onderhandelingstafel kunnen schuiven. Als de Belgische metaalsector bijvoorbeeld te veel staakt, verhuist de productie naar een ander land, en hebben de werknemers een probleem. Als de metaalsector in alle landen voor een hoger loon staakt, zijn het de bedrijven die een probleem hebben.

Een internationaal georganiseerde vakbond zou ook efficiënter druk kunnen uitoefenen op landen die multinationals en grote vermogens buitensporige belastingkortingen toekennen. Ook regeringen ondergaan immers de wetten van hoge kapitaalmobiliteit. Wie niet meegaat in dat opbod, misloopt heel wat belastinginkomsten. Doen alle landen mee, dan zijn er collectief minder inkomsten, en draaien de werknemers ervoor op. Alleen internationale coördinatie kan dat probleem vermijden. Internationale vakbonden zouden het voortouw kunnen nemen.

Een specifiek probleem voor Belgische vakbonden is dat ze te krampachtig trachten de automatische loonindexatie te behouden. De index levert geen jota koopkracht op in vergelijking met andere landen. Integendeel, werknemers verliezen op lange termijn koopkracht door allerlei neveneffecten, terwijl bedrijven net minder geneigd zijn om loonstijgingen boven op de index te geven omdat zij het inflatierisico volledig moeten dragen. Vergelijk het met een dure verzekeringspremie die je als werknemer betaalt om je in te dekken tegen inflatieschommelingen.

De vakbonden denken verkeerdelijk dat ze sterker aan de onderhandelingstafel verschijnen omdat ze de loonstijging door de index al op zak hebben, en daardoor alleen nog moeten onderhandelen over de verdeling van de groei. Dat extraatje is te beperkt (zeker de komende jaren) om werknemers te engageren en massaal te mobiliseren indien nodig. Als over de totale loonsopslag moet worden onderhandeld (ook over de inflatiecompensatie), wordt het belang groter en zullen werknemers zich met veel grotere aantallen achter de vakbonden scharen, waardoor die ook veel meer slagkracht hebben om de verdeling van de groei te onderhandelen.

De vakbonden moeten zich ten slotte eens bezinnen over werving, strategie en imago. Zo voelen jongeren zich niet aangesproken door het vergrijzingsdiscours en de factuur die wordt doorgeschoven naar de volgende generatie. Door al te vaak gebruik te maken van desinformatie haken potentiële leden af. Veel syndicale acties zijn ook achterhaald. Het zijn vooral werknemers die getroffen worden door de huidige acties. Zij lijden inkomensverlies, spenderen uren in de verkeerschaos en moeten het werk achteraf gewoon inhalen. Het gevolg is dat velen zich tegen de vakbonden keren, waardoor de slagkracht ondergraven wordt. Kortom, als vakbonden zich moderniseren en aanpassen aan de economie van de 21ste eeuw, zouden ze de perfecte voorzet die Thomas Piketty hen geeft voor open doel niet tegen het doelhout, maar tegen de netten kunnen koppen.